

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus V. Quæ demùm eliciatur regula morum ex benigno Probabilismo,
posita ista lege reflexa?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

tia regulæ, divinis ipsis legibus per opiniones, & errores hominum, re ipsa, ac frequentissimè derogatum esse concedunt.

130. Itaque, quanvis nihil absurdius ex hac lege reflexa consequeretur, quàm quod ipsi moderni Probabilistæ ultrò fatentur, ac profitentur, patet, hanc novam, & commentitiam legem procul esse à Theologia eliminandam. Nunc verò, cum ex illa tot, tantaque legitime consequantur absurda: cum denique constiterit, non aliquam, aut plures leges divinas per illam penitus abrogari, sed omnem prorsus legem impossibilem fieri (quod non absurdum tantum, sed infinitus absurditatum, atque impietatum cumulus est) quo loco tandem habenda sit, facile potest quisque videre.

ARTICULUS V.

Quæ demum eliciatur regula morum ex benigno Probabilismo, posita lege ista reflexa?

131. **N**ihil planè magis absurdum supra summum absurdum nuper expositum, vel cogitari posse videatur. Nullam item futuram absurditatem, quam non ex illo deducere liceat. Frustrà tamen, ut arbitror, pluri bus sigillatim exprimendis prætiosum tempus impenderemus. Cæterùm quia directus, ac proximus scopus, & utriusque Tractatus Terilli, & nostri pariter laboris est, rectam agendi regulam tradere pro conscientia ritè formanda, id unum saltem, cæteris prætermisissis, distinctiùs ex dictis concludere operæ pretium fore putavimus, quænam scilicet conscientia regulæ ex lege reflexa Terilli, & reliquis principiis Probabilissimi elicienda denique sit.

§. I.

Regula unica moralis honestatis sunt opiniones, ac judicia hominum in via Probabilistarum.

132. **U**Nica, inquam; neque enim modò loquimur de regula formali dūtaxat: quanquàm hæc, ut jam alibi notavimus, non propriè, ac simpliciter regula, sed applicatio tantum intentionalis, seu propositio regulæ sit. Loquimur ergo de regula simpliciter, & dicimus, in via Probabilissimi nullam aliam posse assignari, quàm hominum judicia, seu opiniones, sive veræ sint, sive falsæ.

133. Porro, si lex reflexa sic est incompossibilis cum directa, ut hæc nunquàm extēdi possit ad objectum legis reflexæ, sed quoties una earum existit, certum sit non existere alteram, ut necessariò dicendum esse, & Terillus rectè contendit, & nos superiùs jam demonstravimus, facilè ex dictis concludere est, homines nullam aliam pro dirigendis suis actionibus regulam honestatis habere (primariam utique, ac fundamentalem), quàm opiniones, & judicia sua, sive vera sint, sive falsa.

134. Enimverò voluntas Dei ex prædicta suppositione nequit habere rationem legis, adeoque neque regulæ objectivæ, respectu humanarum actionum, ut nuper demonstratum est; quia nullam prorsus habet determinatam rectitudinem, quæ cognita dirigere possit, aut regulare actiones humanas; alias antecederet ad sui notitiam prohiberet re ipsa determinatè, & juberet actionem illam, quam homo judicat pro posteriori non esse re ipsa prohibitam, indeque lex directa antecedens tale judicium, & lex reflexa, quæ ad illud sequitur, coexisterent simul circa eandem actionem; quod tamen fieri aliquando posse, Terillus (quan-

KK vis

Sup. §. 4. art. proxima præced.

vis omnibus, & sibi ipsi repugnare cogatur) & negat, & negare debet, nisi velit negare legem reflexam, quam tanto molimine adstruit. Atqui, si nulla datur voluntas Dei, quæ possit operantem dirigere, consequens est, ut iste nullam aliam regulam habeat, quam opinionem, seu iudicium suum de suæ operationis honestate, (vel alienum, si non ex propria, sed ex aliena opinione agat); quam enim aliam fingere, aut cogitare intellectus potest? Ergo non aliam homines regulam habent pro dirigendis suis actionibus, quam opinionem, aut iudicium suum, si vera est Recentiorum doctrina.

135. Confirmatur, & explicatur. Omnis actio creata moraliter honesta positivè, dicitur, & est talis per positivam conformitatem ad regulam honestatis moralis, ut compertum est apud omnes, alias foret honesta per essentiam, & tanquam ipsa regula honestatis, indeque foret operatio divina. At omnis actio humana, quam homines probabiliter iudicant, aut opinantur (nempe directè) honestam esse honesta est re ipsa juxta Terillum, & Recentiores: igitur per cōformitatem ad aliquam honestatis regulam. Hæc verò, vel est aliqua voluntas Dei directa (reflexa enim importuna hic est), & nulla datur, ut ostensum est, vel, quod unicè restat, est iudicium ipsius operantis, vel certè alienum, si non ex proprio, sed ex alieno agat iudicio de honestate: aut ostende, si placet, aliam regulam, quam certè neque fingere valeas.

136. Confirmatur ulteriùs, ac declaratur. Fingamus, quod in aliqua Republica (neque enim ita barbaram, nisi imaginariam invenias) nulla sint constituta publica pondera, seu mensuræ rerum. Sanè in tali Republica nihil erit universaliter iustæ mensuræ, aut ponderis respectu omnium. Sed, quod unusquisque apud se privato suo pondere, vel mensura (seu iusta sit re ipsa, seu injusta) ap-

penderit, aut mensuraverit, iustæ mensuræ, aut ponderis sibi erit, aut nihil certè poterit in pondere, aut mensura tradere, vel accipere, nihilque sub ea ratione poterit iustum existimare. Quod si quis uti velit alieno pondere, vel mensura alterius civis particularis, hæc erit sibi iusta mensura, per ordinem ad quam rem illam, quam mensurat, existimabit iuste mensuratam. Ergo similiter, si nulla sit re ipsa voluntas Superioris, quæ morales actiones subditorum possit universaliter regulare, aut nihil reputabitur honestum, aut quidquid honestum censeatur, oportebit, ut tale reputetur per ordinem ad proprium iudicium operantis, vel ad alienum, si non agat ex proprio, sed ex alieno tantum iudicio objectivè apud se existente; neque enim alia honestatis regula potest ex data hypothesei cogitari.

§. II.

Ergo opiniones, ac iudicia hominum in via Probabilistarum sunt regula absoluta honestatis moralis nulli alteri regulæ subordinata.

137. **H**æc consequentia probatione non eget, cum immediate per se resultet ex conclusione proximè præcedenti. Porro regula unica nulli alteri regulæ potest subordinari, alioqui non esset unica, ut ex ipsis terminis patet. Atqui, suppositâ lege reflexâ, & principiis moderni Probabilismi, hominum opiniones, ac iudicia sunt (ut ostensum est) regula unica moralis honestatis, nec alia ulla cogitari potest regula objectiva, ac primaria, quæ morales actiones hominum possit dirigere, aut regulare. Ergo juxta principia Probabilismi hominum opiniones, ac iudicia sunt regula moralis honestatis.

138. Otiosum verò foret ostendere, repugnare ex terminis ipsis, actionem aliquam esse honestam per

or-

ordinem ad iudicium nostrum de honestate talis actionis, tanquam ad regulam honestatis unicam, & nulli alteri subordinatam. Utique iudicium humanum ex essentiali conceptu suo est regula secunda, seu potius non tam regula, quam regulatio ipsa, sive applicatio regulæ a se distinctæ, cui necessario subordinatur; honestas etenim objectiva actionis necessario præcedit ipsum iudicium, vel re ipsa, vel saltem apparenter, in aliqua prævia apprehensione: quare iudicium necessario supponit regulam aliam se ipso priorem, à quâ actionis honestas derivetur, vel re ipsa, vel saltem apparenter.

139. Nimis, inquam, foret otiosum his, & aliis similibus immorari, ut deductæ sequelæ repugnantiam, summamque absurditatem ostendamus. Denique quid absurdius? Quid repugnantius vocibus ullis exprimi potest, quam quod exprimit ipsa simplex, & nuda propositio sequelæ? Ita ne, nostræ ipsæ opiniones, & humana nostra iudicia quandoque falsa, semper autem fallacia, aut fallibilia, sunt nobis regula moralis honestatis ab omni subiectione absoluta, & nulli regulæ subordinata? Tandem dicimus de Deo nostro, cui non alterius voluntas, seu iudicium, sed *sibi ipse est lex*, ut loquitur D. Angelicus. Jam ergo Deo suo, & legibus ejus, à quibus prorsus liberi sunt, homines valedicere possunt. Quid enim jam attendat nisi se ipsos? Quid nisi sua iudicia colant? Bone Deus, quò ventum est per nimium libertatis amorem!

140. Et cum hæc sit Theologia Recentiorum, nihil tamen ipsis frequentius, quam apud vulgus nos accusare, eò quòd ultra modum deferamus proprio iudicio. Hanc calumniam (de qua supra jam diximus, quod satis est) non decet diutius ex professo refellere. Utique apud cordatos, qui probè sciunt, quale iudicium ad honestè agendum, & quali-

ter conceptum, nos exigamus, superficialis ista, vulgarique impostura nihil nostræ sententiæ præjudicabit: vulgi verò iudicium, quod non ratione ducitur, sed consuetudinis, aut passionis impetu, nihil facit ad causam veritatis, quam agimus.

141. Sufficiat ergo præfatis Recentioribus illud Augustini reponere: *Desinite errare... in has enim, atque huiusmodi nugis graviter, copioseque invecchi soletis: quare nos invecchio vestra non tangit, sed aniles quasdam, vel etiam pueriles opiniones, eò ineptiores, quò vehementiore oratione percellitis: qua quisquis movetur, & ad vos transit non Ecclesiæ nostræ (Theologiæ nostræ, dicamus nos) damnat disciplinam, sed eam se ignorare demonstrat.*

Aug. li. r.
de Morib.
Eccle. Ca.
tho. c. 10.

§. III.

Præcluditur evasio Recentiorum.

142. **S**ed quid, si Recentiores huius & præcedentium absurditatum nimio, sed iusto horrore, perterriti, fortè velint pedem referre à doctrina Patris Terilli, per quam legem reflexam exponit, & statuit?

Dicunt fortasse, ejusmodi legem non esse impossibilem cum lege antecedenti, atque directæ, etiam circa idem objectum, ut malè Terillus aiebat, neque legem directam pendere ab opinionibus, vel ignorantibus hominum, sed illas omninò antecedere: quo fit, ut pro priori ad sui, vel notitiam, vel ignorantiam, intelligatur plenè constituta in ratione legis, ac regulæ potentis regulare, ac dirigere mediâ notitiâ sui postmodum adveniente; quæ proinde non erit regula unica, & absoluta, moralis honestatis, seu regula potius secunda, sive applicatio regulæ primæ, eidemque essentialiter subordinata. Sed hoc est fugam quærere sibi, nulla fugiendi via.

143. Sanè Terillus, vir sagacis ingenii, & sui Probabilismi peritiss-

KK 2 si-

D. Tho. 1.
p. q. 21. a. 1.
ad 2.

Sup. con-
trov. 8. a. 2.
§ 3.

simus, nunquam in tantas se coniecisset angustias, si planior alia via pateret. Caterum legem Dei directam, & antecedentem, extendi non posse re ipsa ad prohibendam illam actionem, quam Deus ex erroris suppositione consulit, permittit, aut præcipit per legem subsequentem, ac reflexam, meritò Terillus supponit tanquam rem evidētem ex acceptione ipsa terminorum, qualem reverà esse constat ex supra dictis, constabitque ex dicendis ad finem controversiæ.

144. Extendatur verò, si placet. Quid inde? Nihil planè Recentiores proficient, nec vitabunt sequelæ, quam hic urgemus, intolerabilem absurditatem, sed augebunt si augeri possit. Porro opinio directa æquè, aut minùs probabilis operanti, quæ juxta Recentiores est regula objectiva, & remota, fundans & legem ipsam reflexam, & ultimum conscientia dictamen, quod proxima, & formalis regula est: illa, inquam, opinio, & regula fundamentalis, non potest esse regula per positivam conformitatem ad legem Dei directam, cum ipsi non concordet, sed vel discrepet potiùs ab illa, vel saltem præcindat omninò à concordia, vel discrepantia, ut evidens ex terminis est, & à nobis non semel demonstratum, præsertim controv. 6. per integrum art. primum, ubi totum moderni Probabilissimi artificium deteximus, & exactissimè declaravimus. Ergo prædicta opinio est regula independens ab omni subjectione, ac subordinatione ad ipsam legem directam Dei: ergo est regula prorsus absoluta, & nulli alteri regulæ subordinata. Cui nanque regulæ subordinabitur, si non subordinatur voluntari, seu legi divinæ directæ?

145. Extensio ergo ipsius legis directæ, quam Terillus inficiabatur, non evitat absurditatem, quam contra ipsum deducebamus, sed illam potiùs augeat, si augeri potest, &

horrorem ipsius magis ostendit: ponit enim legem divinam directam simul cum lege reflexa manentem, sed ad hoc solum, ut contemni possit expressiori quodam cōtemptu, quandoquidem ad illam operans non debet attendere, sed uti potest alterà regulā ab illa prorsus independenti, videlicet opinione directā æquè, aut minùs sibi probabili. Hæc igitur est regula regulans operantis actionem, ab omni subjectione absoluta, & nulli regulæ subordinata. Sive ergo dicatur, legem reflexam composibilem esse cum directā circa eandem omninò actionem, sive dicatur esse impossibilem, ut Terillus supponit, & statuit, utroque modo sequitur inevitabiliter in via Probabilistarum, hominum opiniones, ac judicia, sive vera sint, sive falsa, esse honestatis regulam absolutam, prorsusque independentem à lege Dei, adeoque nulli regulæ subordinatam.

146. Sed quid hic moramur? Quando hac sola de causa fictitiam suam legem reflexam Recentiores invenerunt, aut potiùs à Terillo primum inventam avidissimè susceperunt, ut operatio nostra, & dictamen nostræ rationis, subicerentur tandem legi divinæ, tamquam supremæ regulæ honestatis, quandoquidem non poterant subjici, legi directæ, & antecedenti? Videamus igitur an opinio probabilis sit regula saltem subordinata huic legi Dei reflexæ, an verò absolutè prima?

§. IV.

Lex divina reflexa à Probabilistis cōficta ex suo conceptu essentiali est regula subordinata nostris erroribus, & opinionibus; quæ proinde sunt regula honestatis in via ipsorum Probabilistarum prima absolute, non tantum negativè, sed etiam positivè, idest, non solum respectu hominum, verum etiam respectu Dei

147. **V** Era Philosophorum parremia est, nullam chimæ-

meram esse aliâ maiorem, si rerum tantum veritas attendatur. Quoad nostrum tamen intelligendi modum negari haud potest, alias aliis turpiores, repugnantiores, & absurdiores esse. Et ea quidem, quam proximè expressimus, summæ videri posset absurditatis, nisi illius absurditas ab ea, quam nunc damus, magnopere superaretur?

Videbatur nihil absurdius cogitari posse, quàm quòd regulam unicam moralis honestatis, prorsusque independentem à lege Dei, homines apud se constituent, ut non debeant attendere quid ipsi Deo placeat, aut displiceat; sed quidquid ipsi judicent verè, vel falsò fieri posse, adeòque quidquid facere sibi libuerit, impunè, ac licitè facere valeant? Nunquid hæc non est illa intolerabilis hominum superbia, de qua Bernardus? *Omnis superbus (inquit) extollitur supra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem suam, & superbus vult fieri suam. Jam videtur equalitas: sed attende malè congruam proportionem. Deus quidem in his tantum, quæ ratio approbat, suam vult fieri voluntatem: superbus verò, & cum ratione, & contra rationem.*

148. Sed ecce absurditatem multò adhuc maiorem: constituere videlicet regulam honestatis pro humanis actionibus dirigendis, non solum absolutam, prorsusque independentem à voluntate, seu lege Dei; sed etiam voluntatem ipsam divinam, adeòque Deum ipsum, subijcientem iudiciis hominum, quæ proinde sint prima, atque suprema regula moralis honestatis non negativè tantum, sed etiam positivè, non solum hominum, sed etiam Dei.

149. Sequelæ huius absurditas tantò evidentius superat præcedentis absurditatem, quanto turpius concipitur, & indignius homines velle Deum sibi subijcere, quàm nolle ipsos subijci Deo. Id verò quantæ sit absurditatis, quantæ temeritatis, ac dementiæ, res ipsa satis loquitur,

nec ullis nostris verbis exprimi valet. Utiq; nolle servos humiliari, ac demitti ad exemplum Domini sui, censuit Dominus ipse perinde esse, ac velle fieri suo Domino majores, *Amen amen dico vobis: non est servus major domino suo: ut scilicet ad exemplum domini nolit humiliari, ac demitti.* Quid erit, si non solum nolint servi demitti, & humiliari Domino, & Deo suo; sed velint insuper, ut servis suis Dominus, & Deus ipsorum humilietur, ac demittatur? Horrore replet animum, vel cogitare.

150. Porro ejusmodi esse regulam honestatis, quæ deducitur tandem ex lege Recentiorum reflexa, & reliquis principiis Probabilissimi, nullo negotio demonstrari potest ex doctrina jam tradita, & ostensa. Sanè opiniones, ac iudicia hominum, minus, aut æquè tantum directè probabilia, esse honestatis regulam (remotam utique, ac fundamentalem) prorsus independentem, & absolutam à lege Dei directâ, sive hæc extendatur, sive secus ad objectum legis reflexæ, jam videtur concedi, & patenter à nobis ostensum est. Utiq; opus procedens ex prædictis iudiciis, vel opinionibus, quod est objectum legis reflexæ, non conformari cum lege directâ, Terillus ipse legis reflexæ inventor, velut indubitatum supponit, ut nos illud ostendere non deberemus: *Certum est (inquit) actum conformem legi æternæ existenti per accidens, esse honestum, Deoque placere, quanvis objectum, quod ponit, non conformetur legi æternæ, quæ per se disponit de rebus.* Et quis de hoc dubitare possit, si vel terminos ipsos Probabilissimi intelligat?

151. Hinc verò absurditas monstrosa, quam adjicimus modò, per immediatam protinus, & nimis evidentem consequentiam resultat. Equidem error ille, vel opinio directâ æquè, aut minus probabilis operanti, quæ juxta Recentiores regula agendi est objectiva,

ac

Bern. ferm.
4. in vigil.
Nativ.

Ioan. 13.

Terill. q. 18.
de cons.
proba. n. 12.

ac remota, non sequitur ad legem reflexam, ut ex intentione operantis conformari possit eidem (unde patet, quàm sit abs re, & longè importunissimus ad intetum ipsorum, recursus Probabilistarum ad prædictam legem reflexam), sed antecedit potius eandem, & hæc ad eam, regulam simpliciter, & omninò subsequitur.

152. Quid hic dicitis, Recentiores? Nonne lex ista vestra reflexa nihil prorsus determinat, aut disponit de rebus, nisi ex suppositione erroris invincibilis (aut vincibilis etiam juxta Terillum), vel opinionis vestrae æquæ, aut minùs probabilis? Nonne idèò reflexa, consequens, secundaria, & lex tantùm per accidens existens, perpetuò appellatur à vobis? Nonne alioqui prorsus frustranea, & nullius utilitatis ad scopum vestrum existeret? An non hæc vestra propria, & solemnissima doctrina est? Alioqui quid dicitis? Quid intenditis? Eja igitur maneat immobile, legem vestram reflexam, nullo modo antecedere, sed potius subsequi, regulam illam vestram directam.

153. Nunc verò, si vobis placet, attendite discursum Solis luce clariorem. Hominum opiniones, de quibus hætenus, posita lege vestra reflexa (utcunque ipsam explicare libuerit) sunt regula moralis operationis, quæ legi antecedenti, atque directæ Dei non conformatur, tanquam regulæ primæ moralis honestatis, ut statutum, & compertum est, & Terillus ipse supponit: nec item conformatur, ut regulæ honestatis, legi reflexæ Dei, ut hæc non antecedit, sed subsequatur potius tales opiniones directas. Hæ igitur sunt regula honestatis penitus absoluta, & independens ab omni lege Dei: ergo sunt regula, saltem negativè, prima, ac suprema moralis honestatis, hoc est, regula actionum humanarum ab omni subiectione absoluta, & nulli alteri regulæ subordinata.

154. Tum ultra: Dei voluntas, seu lex ipsa reflexa, necessariò subsequitur vestram hanc regulam, & necessariò debet ei conformari; quandoquidem ex suppositione hujus regulæ vestrae (nempe opinionis æquæ, aut minùs directè probabilis) Deus nequit non approbare per voluntatem suam, & legem subsequentem, atque reflexam, objectum prædictæ opinionis: neque enim Deo liberum est non approbare objectum probabiliter bonum per voluntatem suam subsequentem, aliàs qui illud amplectitur ex artificio vestrae sententiæ, non necessariò Deo placeret, neque honestè, ac prudenter operaretur; quod tamen vos fortissimè negatis. Ergo regula vestra, nempe opinio directæ æquæ, aut minùs probabilis, est etiam regula voluntatis divinæ, quæ videlicet illam necessariò subsequitur, debetque omninò eidem conformari: ergo est regula prima, moralis honestatis, non solum negativè, sed etiam positivè, non solum hominum, sed etiam Dei? Quid ultra? Nihil planè vel cogitari potest.

§. V.

Urgetur multipliciter, & exponitur argumentum præcedens.

155. **D**ifficile profectò mihi sit præcedentem discursum clariùs exponere. Fortassè tamen profit nonnihil aliis, & aliis vocibus id ipsum declarare, & illustrare.

Illà est regula moris non prima, & independens, sed secundaria, ac subordinata, quæ regulat moralem actionem per respectum, & ordinem ad aliam regulam (utique præcedentem), cui debeat subiaci, ac conformari. Quid evidentius? At opinio directè æquæ, aut minùs probabilis, regulat moralem actionem, & non per habitudinem ad aliam regulam, cui conformetur, ac subiaciatur; nulla enim hujusmodi concipi potest, nisi voluntas Dei antecedens: huic verò opi-

opinio illa non conformatur, ut cum Terillo ipso supponimus, & sæpè à nobis demonstratum est: ergo est regula moris non secundaria, ac subordinata: ergo est regula prima, & prorsus independens ab omni alia. Quid hic est, de quo possit intellectus humanus dubitare, si verè possit aliquid evidenter cognoscere?

156. Eodem hoc discursu probatur à contrario, legem, seu voluntatem Dei subsequenter non esse primam regulam moris, sed secundariam, ac subordinatam. Ipsa nimirum regulat moralem actionem non primò, neque independentè ab omni alia regula, sed per respectum potius, & habitudinem ad regulam priorem, & primo regulantem, nimirum ad prædictam opinionem humanam, quam essentialiter præsupponit, & cui omninò se debeat conformare: ergo non est regula prima, sed secunda, & subordinata: ergo sola opinio directa est absoluta, & prima regula moris non negativè tantum, sed etiam positivè, nimirum nulli alteri subordinata, & subordinans sibi divinam voluntatem: ergo est regula prima non tantum hominum, sed etiam Dei: ergo non Deus hominem, sed homo Deum sibi subordinat.

157. Explicatur exemplo, & confirmatur. Voluntas magistratus inferioris, vel alterius ministri domini absoluti, ac supremi alicujus Reipublicæ temporalis, est regula operandi respectu subditorum communium quoad gubernationem politicam secundam, atque subordinatam: quia non dirigit subditos, nec regulat eorum actiones absolute, & independentè ab omni alia regula priori, sed per respectum, & habitudinem ad voluntatem supremi domini, à quo suam accepit potestatem, & cui se omninò conformare debet, ut possit subditos regulare. Voluntas verò ipsius supremi domini ob rationem, oppositam est regula absoluta, independens, & prima in eo genere gu-

bernationis, non negativè tantum, sed etiam positivè; quia scilicet nec regulat per respectum ad aliam, priorem regulam, cui conformari debeat in regulando: & aliunde omnis alia regula regulat per respectum, & conformitatem ad ipsam. Id ipsum cernitur, & explicari posset in ordine hierarchico Angelicæ Reipublicæ, vel Ecclesiasticæ, in motu solis, & horologii, & in alia quacunque subordinatione causarum.

158. Tum sic: voluntas Dei consequens, & reflexa regulat actionem humanam dependentem ab illa opinione directa, quam supponit ut regulam antecedentem, cui se debeat omninò conformare: opinio verò illa nullam priorem regulam præsupponit, cui conformari debeat in regulando. Ergo talis opinio est prima, atque suprema regula moris nulli alteri regulæ subordinata, & subordinans sibi divinam voluntatem: voluntas verò consequens Dei est regula non prima, sed secunda, & humanæ opinioni subordinata. Nonne hac luce ipsa clariora sunt? Misera planè est, & infelix conditio temporum, quod in his ostendendis, & similibus, Theologi detineri debeamus.

159. Denique confirmatur, ac declaratur. Illa est prima, ac suprema regula honestatis moralis, in quam demùm resolvitur honestas actionis humanæ, ut in primam mensuram, & rationem, propter quam sit: *Quia sicut omnis motus* (inquit Doctor Angelicus) *reducitur ad movens, quod non est motum neque à se, neque ab alio: ita omnis mensuratio reducitur ad unum primum, quod nullo modo est mensuratum, sed omnium mensura: & hoc est Deus.* Atqui honestas humanæ actionis non resolvitur ultimò in aliquam voluntatem divinam, ut in primam mensuram, & rationem ipsius, sed in iudicium hominis directum, sive in opinionem probabilem de eadem honestate actionis. Igitur nulla volūtas Dei, sed

D. Tho. in
1. dist. 19. q.
1. a. 1. ad 4.

sed opinio potius humana est prima, atque suprema regula, seu mensura, moralis honestatis. Discursus est legitimus: Major est per se nota, & principium ex terminis indubitatum: Minor denique ex dictis evidens est, & ulterius probatur, aut explicatur.

160. In primis honestas actionis non resolvitur ultimò in aliquam Dei voluntatem antecedentem, sive directam, quia vel non existit re ipsa, vel si existat, actio prædicta non conformatur ipsi formaliter, ut dictum sæpè, & ostensum est: quandoque verò nec materialiter, sed potius contrariatur eidem, quoties nempe opinio directa æquè, aut minùs probabilis falsa est. Aliunde verò non resolvitur ultimò in voluntatem Dei consequentem, sive reflexam; nam licet conformetur eidem, non tamen tãquam ultimæ honestatis mensuræ, seu tanquam primariæ rationi, propter quam actio evadat honesta.

161. Enim verò quærenti, cur actio sit honesta? Si respondeas, quia conformatur voluntati divinæ reflexæ, atque per accidens existenti, rogaberis ulterius, cur voluntas illa divina per accidens existat in Deo? cur approbet reflexè, & regulet prædictam actionem? Cui quæstioni teneris respondere, si quidem falli, aut fallere nolis: quia sic judicant homines, licet falsò, vel quia probabilis opinio est, affirmans honestatem præfate actionis; nam ex hujus erroris, vel opinionis suppositione nequit Deus non velle, atque probare, ut homines sic operentur, quanvis antecederet non id vellet. Ultra verò procedere quæstio non potest, quia nulla est prior ratio, regula, seu mensura, à qua petatur actionis honestas.

162. Utrique, si quærenti, cur hominum judicia, & opiniones actionem illam præferant, ac regulent, tanquam honestam? respondeas, quia sic fert voluntas, seu lex Dei, approbans prædictam actionem, inconsé-

quenter omninò respondebis; cùm, potius à contrario voluntas Dei ideò unice approbet actionem illam, quia sic homines judicant, & opinantur. Pater ergo, moralem actionis honestatem ultimò non resolvì in aliquam Dei legem, seu voluntatem, sed in errores hominum, aut judicia directa. Hæc igitur sunt prima, atque suprema regula honestatis moralis nulli alteri regulæ subordinata, & omnem aliam regulam sibi subordinans. Ergo sunt prima honestatis regula non negativè tantum, sed etiam positivè, non solum hominum, sed etiam Dei. Quid evidentius?

§. VI.

Ergo Probabilista insigniter hallucinantur, dum legem reflexam confingunt, ut in eam resolvant honestatem actionis, velut in primam regulam moralis honestatis.

163. **E** Gregiam hanc hallucinationem, & vanum Recentiorum conatum ei, qui non verba tantum, sed etiam sensum dictorum capiat, clarissimè deprehendere sit facillimum.

Nempe, cùm, vel inviti Recentiores non possent non videre, actionem procedentem ex opinione æquè, aut minùs probabili de ipsius honestate, conformari non posse per talem opinionem legi directæ, seu primariæ Dei, cui nimirum, si forte opinio vera sit, formaliter saltem non congruit; si verò falsa, ut creditur, aut credi potest, ne materialiter quidem concordat: ne vel benignam regulam suam, ut malam, & obliquam damnarent, vel asserere cogerentur, honestatem actionis non desumi ex concordia, & conformitate cum voluntate, seu lege Dei, tanquam cum prima regula moralis honestatis (quod effutire nemini licet): cum hæc, inquam, viderent, quid egerunt? Rem incredibilem! Invenierunt in Deo delitescentem legem

verè mirabilem, qua videlicet Deus ex præfata opinionis suppositione certissimè permitteret, immò positivè probaret actionem illam, tanquam honestam, quidquid de lege sua directà sit.

164. Per novam istam legem reflexam, facillimè, inquit, expeditur difficultas objecta: constat enim apertè, quo pacto, & actio ipsa, & regula directà, ex qua procedit, licèt non conformetur cum lege antecedenti, verè tamen, ac positivè, conformentur cum prima, atque suprema regula moralis honestatis, nimirum cum hac ipsa voluntate, seu lege Dei reflexa, & consequenti.

165. Quod si opponas eisdem, præfata legem derivare non posse in actionem humanam honestatem moralem per modum regulæ, cum non precedat, sed potius subsequatur ad regulam directam, hoc est, ad opinionem de actionis honestate: ridet, & damnant tarditatem nostram, qui nunquam intelligere poterimus ipsorum sententiam, & idèd passim hallucinemur, quasi videlicet ipsi nullam aliam adstrueret agendi regulam formalem, ac proximam, quàm ipsam opinionem directam; quod tamen est manifestè falsum, cum ubique doceant, ultimum conscientiae dictamen esse non modò probabilius simpliciter, verùm etiam certum, & evidens.

166. Ratio, inquit, est clara: nam opinio directà, etiam minùs probabilis, de actionis honestate, certò, & infallibiliter fundat, & infert legem, seu voluntatem reflexam Dei, qua consequenter ad talem opinionem approbat necessariò actionem ipsam, tanquam honestam, sibi ubique absolutè placentem: deinde, verò intellectus reflectens supra ejusmodi legem, seu voluntatem consequentem Dei, còcludit demum practicè verissimè, ac certissimè, actionem esse honestam, & gratam ipsi Deo: & hoc dictamen ultimum, & practicum conscientiae, est regula

formalis proxima, & immediata ipsius moralis actionis. Quo fit, tandem, ut ipsa moralis actio, & proxima, ac formalis agendi regula non antecedant, sed potius subsequantur divinam voluntatem, tanquam regulam primam, à qua tota descendit, & regulæ formalis restitudo, & eliciendæ actionis honestas.

167. Directa verò opinio verum est, quod non sequitur, sed antecedit voluntatem divinam, cui proinde concordat, & conformatur unicè tanquam ejus objectum, non verò tanquam regulæ; quod minimè requiritur, cum opinio directà non sit regula agendi proxima, & immediata, sed objectiva tantum, ac remota. Quid clariùs, inquit? Quid intellectu facilius? Planè nihil. Fateamur, plus nimio tardi, & hebetis ingenii fore, qui magnum hoc mysterium nò comprehendat. Sed vel hinc possent facillè Recentiores conicere, quinam sint, qui re verà passim hallucinentur.

168. Nam, si opinio ipsa directà sit prorsus independens ab omni alia regula antecedenti, & aliunde non subsequatur, sed potius antecedat legem, seu voluntatem consequentem, atque reflexam, poterunt quidem, & actio ipsa, & ultimum conscientiae dictamen, conformari legi reflexæ: sed verò nunquam poterunt eidem conformari tanquam regulæ primæ moralis honestatis. Ratio ex dictis est evidens, & quæ pateat statim, vel cæcutientibus: nam prima regula honestatis moralis non potest præsupponere regulam aliam moralis actionis, sed omnes alias regulas debet precedere, & sibi illas subordinare, ut compertum est apud omnes, & ex ipsis terminis patet. Atqui voluntas, seu lex reflexa, supponit essentialiter aliam regulam actionis moralis, nimirum opinionem directam de honestate ejusdem actionis, adeoque non præcedit regulam omnem: ergo non est regula prima, sed secunda, & subordinata:

ergo nec actio ipsa, nec ultimum conscientiae dictamen conformantur cum aliqua voluntate divina, tantquam cum prima regula moralis honestatis.

169. Hæc, quæ ex se ipsis evidentia sunt, & assatim à nobis ostensa, explicari adhuc possunt exemplo manifesto. Ponamus, Regem aliquem accepisse à Republica (à qua nimirum tota dimanat proximè, & immediate Regum potestas juxta sententiam & communioem, & mihi absolute verissimam, quam alibi expresso monstravi) potestatem concedi leges pro totius Reipublicæ vel regni directione, ea tamen lege, seu pacto, ut nulla lex ab ipso Rege condita quæquam de Republica obliget, nisi prius proposita, & explicata, fuerit ab aliquo supremo Magistratu, vel Senatu ipsius Reipublicæ, cujus expositionem, vel interpretationem, seu vera sit, seu falsa, dummodò authenticè signata sit, teneatur demum Rex approbare, & velle, ut omnes subditi agant secundum illam, quanvis videat esse contrariam, & intentioni suæ, & legis à se conditæ sensui.

170. In hoc Regno, aut Republica sub hac gubernationis forma instituta nemo opinor negabit, primam, atque supremam agendi regulam in ea linea humanæ, & politicæ gubernationis, non esse Regis legem, aut voluntatem, sed potius prædicti senatus judicium, aut sententiam authenticam; quippe quæ regulat subditorum actiones independentem à conformitate cum Regis voluntate, seu lege antecedenti, & aliunde producit necessariò alteram voluntatem, seu legem consequentem ipsius Regis, quæ prædictam senatus sententiam præsupponat, eidemque conformari debeat. Prior ergo Regis voluntas non foret regula respectu subditorum, qui nimirum actiones suas eidem conformare non deberent: voluntas verò consequens, & posterior, regula

quidem esset, cui actiones subditorum conformarentur: at non esset regula prima, sed secunda, & subordinata, utpotè quæ supponeret aliam priorem regulam, cui necessariò conformari deberet. Sola ergo Senatus authentica sententia prima in ea Republica, atque suprema regula foret, quippe quæ independentem ab omni alia regula præsupposita subditorum actiones regularet; aliunde verò, & actiones ipsas, & omnem aliam regulam ipsarum sibi subordinaret absolute; nulla nanque dirigeret, aut regularet, nisi dependentem ab ipsa.

171. Nolumus cum tædio Lectoris propositum exemplum applicare distinctius: quid enim immorabimur in re clarissima? Porro novimus omnes, ac tenemus, ad hoc legem reflexam à Probabilistis induci, ut ultimum conscientiae dictamen, & operatio ex illo procedens conformetur cum aliqua voluntate divina, velut cum prima regula honestatis. Verum quid inde? Novimus pariter, & plusquam evidenter demonstramus, novum hunc conatum ipsorum adeò esse irritum, & infelicem, ut postquam communissima, indubitataque evertit Theologiæ principia, nihil minùs obtineat quàm quod intendit; immò verò obtineat oppositum. Nempe intendunt subijcere operationes hominum, eorumque judicia voluntati divinæ, & ad hoc novam fingunt in Deo voluntatem, seu legem, quam reflexam appellant: fit verò ex hac fictione (præter alia infinita absurda, quæ producit) non ut judicia hominum divinæ voluntati subijciantur, sed ut voluntas ipsa divina subiecta maneat hominum judiciis. Quid igitur queruntur, quod non capiantur? Immò capere nolunt, quod nimis aperte capiuntur.